

GELENEĞİMİZ VE GELECEĞİN İNŞASI*

Bismillahirrahmanirrahim.

Bizlere İslam nimetini bahşeden; kardeşliği ve barışı, adaleti ve doğruluğu öğreten; insanlığa şefkat ve merhametiyle onurlu ve âdil bir hayatı öğütleyen Rabbimize nihayetsiz hamd ü senalar olsun!

Atamız Hz. Âdem'den, İslam zürriyetinin babası Hz. İbrahim'e; Hz. İbrahim'den, Hz. Musa ve Hz. İsa'ya ve nihayet son peygamber Hz. Muhammed Mustafa'ya (s.a.s.) kadar, Rabbimizin davetini ve rahmet mesajını getiren, böylece insanlığın yolunu aydınlatan bütün peygamberlere sayısız salât ve selâm olsun!

Sayın Başbakan Yardımcım,

Kıymetli Müslüman Dinî Liderler,

Brezilya'dan Venezüella'ya; Arjantin'den Şili'ye; Meksika'dan Surinam'a; Panama'dan Kolombiya'ya; Bolivya'dan Dominik Cumhuriyeti'ne; Haiti'den Küba'ya kadar Latin Amerika coğrafyasının 40 ülkesinden ülkemizi teşrif eden değerli İslam Merkezi Başkanları,

Latin Amerika ülkelerinin dinî-manevî hayatına rehberlik yapan kıymetli İslam âlimleri ve seçkin temsilciler,

Değerli misafirler ve basın mensupları,

Sözlerime başlarken sizleri sevgiyle, saygıyla, hürmet ve muhabbetle selâmlıyorum. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun!

Öncelikle, ilkinizi düzenlediğimiz Latin Amerika Müslüman Dinî Liderler Zirvesi'ne, güzel ülkemize, her birinizin gönlünde ayrı bir yeri olduğuna inandığım Aziz İstanbul'umuza hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

Teşriflerinizden dolayı en kalbi duygularıyla teşekkür ediyorum, selâm ve saygılarımı sunuyorum.

Değerli misafirler,

Bazen güzel süreçlerin yaşanabilmesi için şiddetli fırtınalara, zorluklara ihtiyaç vardır. Dünyanın her yerinde Müslümanlar, bugün zor bir dönemden geçmektedirler. Bazı yerde azınlıklar olarak, bazı yerde gerekçeleri nihai olarak izah edilemeyen kavgalara karşı olarak. Bazen de küresel ekonominin dışlıları arasında törpülenerek. Bu zorlukların ve bu fırtınaların dinmesi hepimizin duasıdır. Fakat yine de bu sıkıntılar bizim bilincimizi

açmaya vesile olabiliyor.

Bu bilinçle tarih boyunca ihmal edilmiş kardeşliklerimizi yeniden inşa etmek için bir araya geliyoruz ve birbirimize destek olmaya başlıyoruz. Bitmeyen dostluklar kuruyoruz. Dertleşiyoruz. Ancak hemen belirtelim ki, dertlerimizi gittiğimiz yerlere taşımak niyetinde değiliz. Daha önce Latin Amerika topraklarının başına geldiği gibi, fikir ve düşüncelerimizi aşlamak şeklinde bir kaygımız da yok. Aksine bu toprakların engin bir tarihe, zengin bir kültüre sahip olduğunu bilmekteyiz.

Güçlü bir medeniyetin varisi olan Latin Amerika toprakları halen sanat, edebiyat ve düşünce alanında önemli insanlar yetiştirmekte ve dünya kültürüne ciddi katkılar sağlamaktadır. Bu yüzden de sözlerimi bir o kadar dikkatli sarf ediyorum.

Saygıdeğer misafirler,

Din-i mübin-i İslam, bizleri kardeş yaptı. Kardeşliğin vazgeçilmezliğini, hiç birimizin diğerinden üstün olmadığını, bir tarağın dişleri misali eşit olduğumuzu bize öğretti. Rengi, dili, ırkı, coğrafyası, serveti, makamı, cinsiyeti ne olursa olsun her Müslüman'ın Allah katında eşit olduğunu, üstünlük ölçüsünün ancak takva olabileceğini bizlere öğretti. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) Müslümanları bir beden azalarına benzeterek herhangi bir organın çektiği acıya bütün organların iştirak etmesi gerektiğine işaret etti.¹ Komşusu açken tok yatan bir kimsenin; kendisi için istediğini mümin kardeşi için de istemeyenin kamil bir mümin olamayacağını anlattı.²

Değerli misafirler,

Ve bugün. 12 Kasım 2014. Diyanet İşleri Başkanlığı olarak yaklaşık 150 yıl aradan sonra Latin Amerika Müslüman Liderler Toplantısını İslam'ın tarihî başkenti İstanbul'da gerçekleştiriyoruz. Allah'a hamdolsun!

Bugün burada tarihte ihmal ettiğimiz kardeşliğimizi yeniden inşa etmek için toplanmış bulunmaktayız.

Bugün burada kendilerinden on yıllarca haberdar olmadığımız kardeşlerimizle ilim, hikmet ve marifet alışverişinde bulunmak için toplanmış bulunmaktayız.

Bu toplantı engin bir tarihe, zengin bir kültüre sahip olan bir topluluğa herhangi bir düşünceyi, ideolojiyi, mezhebi empoze etme toplantısı değildir. Bu toplantı bugün bölgemizde ve İslam dünyasında yaşanmakta olan sorunları uzak coğrafyalara taşıma toplantısı da değildir.

Aksine bu toplantı, uzun süren bir fetret devrinden sonra yeniden buluşma, kaynaşma ve işbirliği imkânlarını konuşma toplantısıdır. Bu toplantı, dinî, tarihî ve kültürel ilişkilerimizi tazeleme ve geliştirme toplantısıdır. Bu toplantı, din eğitimi, din hizmetleri

ve dinî yayınlar konusunda ihtiyaçlarımızı tespit etme, istişarelerde bulunma toplantısıdır. Bu toplantı, iyilik ve hayırda yarışma, huzur ve sükûnette buluşma toplantısıdır. Bu toplantı, tecrübelerimizi, yeteneklerimizi, birikimlerimizi paylaşma toplantısıdır. Bu toplantı, kardeşlik ahlâkının ve kardeşlik hukukunun icaplarını yerine getirme toplantısıdır.

Değerli misafirler,

İslam dünyası olarak bizim, tarih boyunca Latin Amerika kıtasında yaşayan Müslüman kardeşlerimize karşı görev ve sorumluluklarımızı yerine getiremediğimizden dolayı dört mahcubiyetimiz olmuştur:

Mahcubiyetimizin bir yüzü maziye dönüktür. Endülüs'ün, İslam medeniyetine katkıları sayılmayacak kadar çoktur. Ne var ki Endülüs, hazin bir tarihe daha şahittir. Mahkemeyi, hüküm değil de tahakküm diye uygulayan engizisyon, birçok Müslüman'ı toprağından etmiştir. Biz bu insanlara ensar olamadık. Bunların azımsanamayacak bir kısmı Atlas ötesine, Latin Amerika'ya göç etti. Biz onlara yuva olamadığımız gibi, dönüp, "Bu insanların akıbeti ne oldu?" diye sormayı da ihmal ettik. Dinlerini, kültürlerini, kimliklerini nasıl muhafaza ettiler, diye sormadık. Birinci mahcubiyetimiz bundandır.

İkincisi; Batı'nın sömürgeleştirme ve köleleştirme politikaları neticesinde Afrika kıtasından toplanan Müslüman köleler bu kıtaya getirildiler. Batı'nın kendi refahını artırmak için insan yerine bile koymadığı bu kardeşlerimize ne yazık ki biz sahip çıkamadık. Bu Müslüman kölelerin bir kısmı denizlerde, ummanlarda telef oldu, ölümlerine bile saygı gösterilmedi. Bir kısmı da türlü zorluklar altında Güney Amerika sahillerine ulaştı. Köleleştirmenin ağır şartları altında kendi Müslüman kimliklerini, aidiyetlerini korumak için büyük mücadeleler verdiler. Müslüman kimliklerini unutmakla karşı karşıya geldiler. Bu kardeşlerimizden de İslam dünyasının büyük merkezleri haberdar olmadı. Onlar adeta kendi hallerine terk edildiler. Bu açıdan da büyük bir mahcubiyet içindeyiz.

Üçüncüsü; Osmanlı coğrafyasından bu kıtaya göç eden ve "Al-Turko" adını taşıyan Müslüman topluluklar ciddi asimilasyon politikalarına maruz kaldılar. "Al-Turko", Osmanlı pasaportuyla giden herkese verilen bir unvandı ve belli bir kültürü muhafaza etme çabasının da göstergesiydi. Ne var ki İslam dünyasının büyük merkezleri bunlardan da haberdar olmadı. "Al-Turko"ların kendi kimliklerini nasıl inşa ettiklerini, kültürlerini hangi şartlarda muhafaza ettiklerini bilmiyoruz. Onlara sahip çıkamadık. Bu açıdan da büyük bir mahcubiyet içindeyiz.

Ve nihayet, insanlığın mahcubiyetine ortağız. Vatanları ellerinden alınan, yerlerinden yurtlarından edilen Filistinli kardeşlerimiz, farklı ülkelere, Ürdün'e, Lübnan'a, Suriye'ye, Avrupa'ya, bu arada Latin Amerika'ya da göç ettiler. Biz sadece bu göçlerden haberdar olduk. Bu insanların dertlerinden, acılarından ne yazık ki haberdar olmadık. Yıllar boyu onların yaralarına merhem olmadık. İnsanlık, bugün de içimizi acıtmaya devam eden bu soruna hep duyarsız kaldı. Dördüncü mahcubiyetimiz de budur.

Değerli misafirler,

Aslında bu toplantı, bütün bu mahcubiyetlerin gölgesinde gerçekleştirilen bir toplantıdır. Bu sebeple bu toplantının anlamı çok büyüktür.

1865 yılında Bursa ve İzmir adlarını taşıyan iki Osmanlı savaş gemisi, İstanbul'dan Basra Körfezine doğru hareket eder. Sefer planına göre gemiler, Akdeniz'i aşacak, Cebel-i Tarık Boğazı'nı geçerek Atlas Okyanus'una çıkacak, sahillerini izleyerek tüm Afrika kıtasını dolaşacak ve Basra'ya ulaşacaktır. Aylar sürecek bu sefer, hiç de beklendiği gibi gitmez. İspanya'dan sonra bu gemiler, okyanusta yakalandıkları fırtına nedeniyle yollarını yitirirler. Günlerce süren bu belirsiz sürükleniş, onları Amerika kıtasına, Brezilya sahillerine getirir, Rio de Janerio limanına demir atarlar. İki gemi burada zorunlu iki ay geçirdikten sonra yollarına devam ederler. Ancak hikâye Rio de Janerio limanında başlar. Hikâyenin kahramanı Bahriye imamı, İstanbul'dan giden Abdurrahman Efendi'dir.

Abdurrahman Efendi, limanda halkın büyük ilgisini çeker. Kitaplarında yamyam oldukları yazılan Osmanlıları görmek için akın akın limana gelen halk arasında Afrika kökenli insanlar da vardır. Bu beklenmedik tanışma, genel bir şaşkınlık uyandırır. Brezilyalılar, Osmanlıların yamyam olmadıklarını görerek şaşırırlar. Osmanlılar, bu uzak ülkede Müslümanların da yaşadıklarını öğrendiklerinde hayrete düşerler. Afrika kökenlilerin şaşkınlıkları ise iki kat fazla olmuştur. Çünkü siyahîlere özel bir din saydıkları İslam'ın, Osmanlıların da inancı olduğunu görmüşlerdir. Siyahîler, meraklarını gidermek için Osmanlılarla daha yakından ilgilenirler. İlmiye sınıfına özgü giysileriyle dikkat çeken Abdurrahman Efendi'ye daha da özel bir ilgi gösterirler. Müslüman olarak yaşamalarına izin verilmediğinden Hıristiyan gibi görünmek zorunda bırakılan bu insanlar, inançlarını yıllar boyunca gizli biçimde sürdürmüşlerdir. Ancak içinde buldukları şartlar nedeniyle gerçek İslam'dan uzaklaşmışlardır. Öyle ki, kendisini bir Müslüman olarak tanıtan Mağripli bir Yahudi, İslam'ın kurallarını canı istediği gibi değiştirebilmekte ve yine bu insanları kendisine inandırabilmektedir. İlk görüşmelerinden sonra Abdurrahman Efendi'nin İslam konusundaki bilgisini gören siyahîler, ondan yanlarında kalarak kendilerine İslam'ı öğretmesini isterler.

Abdurrahman Efendi, gemi komutanıyla bir durum değerlendirmesi yaparak bu isteği kabul eder. Gemisinden ayrılarak siyahîlerin arasında yaşamaya başlayan Abdurrahman Efendi, burada yıllarca süren kapsamlı bir irşat ve tecdit çalışması yürütür.

Siyahîlerin yaşamakta olduğu önemli merkezleri dolaşarak yürüttüğü bu uzun ve yorucu çalışmalardan sonra bir gün, içinde kabaran sıla özlemine dayanamayarak İstanbul'un yolunu tutar. Bu arada Brezilya Seyahatnamesini oluşturan hikâyesini yazmayı da ihmal etmez. Brezilya Seyahatnamesi küçüklüğüne karşın, varlığı hâlâ resmen kabul edilmeyen Brezilya Müslüman toplumunun tarihsel serüveninin bir dönemine ışık tutması nedeniyle ilginç bir eserdir. Bu gerçeğin neredeyse tek yazılı belgesi niteliğini taşıması bakımından, o ölçüde de önemlidir. Daha da önemlisi ise ortak tarihimizin kopuş noktalarını göstermesidir. Brezilya Seyahatnamesi, varlığından o güne kadar hiç haberdar olunmayan

bir dünyayı keşfin ve bu dünyayı yeniden biçimlendirme çabalarının hikâyesidir.

Değerli konuklar,

Latin Amerika, biz Müslümanların en az bildiği ve kendileriyle hemen hemen düne kadar hiç ilişkide bulunmadığımız bir coğrafyadır. Buralarda Müslüman varlığı yukarıda anlattığımız hikâyelere dayanmaktadır. Belki bu zirveyle bugün bu ülkelerin Müslüman varlıkları kendilerini bize anlatacaklar. Anlatılanlar, Müslüman kardeşlerimizle ne kadar ilgili olduğumuzu bize gösterecek.

Müslüman varlıkların dünya kamuoyuna gelişleri daha çok yüzyılımızda sıkıntı ve acılara dayanmaktadır. Evet, bizler Eritre Müslümanlarını biliyoruz. Az çok Açe Müslümanlarının farkındayız. Ve Arakan Müslümanlarını da, üzülenek belirtelim, son zamanlarda fark etmiş olduk. Bütün bu farkında oluşların kaynağı acılardır, sıkıntıdır, zulümlerdir ve mağduriyetlerdir.

Latin Amerika ülkelerine hem devletler hem de halklar açısından teşekkür etmek isteriz ki, bu ülkelerde Müslümanlar açısından can alıcı bir acı ve ıstırap yaşatılmamıştır. Birçok kıtada Müslüman varlığı bir şekilde acılara tanık olmuşsa da Latin Amerika kıtasında Müslümanlar canlarının alınmasından dolayı gözyaşı ve ıstırap yaşamamaktadır. Ancak burada yaşayan diğer unsurlar gibi bu ülkelerin kendi şartlarından kaynaklı mağduriyetler ve mazlumiyetler yaşanmaktadır.

Latin Amerika'nın mazlumiyeti, egemen sisteme entegre olmayışından gelmektedir. Bu mazlumiyet hali, bu topraklarda din ayrımı yapmaksızın herkesi kuşatan bir durumdur. Yoksa bir dine mensubiyetten kaynaklı maddi bir sıkıntıdan ve dinî özgürlüklerin engellenmesinden bahsetmek mümkün değildir.

Bizlerin bugüne kadar Latin Amerika Müslümanlarından habersiz oluşumuz bir mazeret olmamalıdır. Kendilerini dinleyecek ve göreceğiz ki, buradaki kardeşlerimizin bize dair ihtiyaçları onlara bir kardeş olarak dokunmamızdır, onlarla hemhal olmaktır. Onların bize ihtiyacından ziyade bizim onlara ihtiyacımız vardır. Çünkü unutulmuş bu toplulukları tanıdıkça, bizi gafletten, duyarsızlıktan ve ilgisizlikten kurtaracaklardır. Bu, evrensel İslam kardeşliğini tesis etmemiz için bize bir imkân verecektir.

Elbette o kıtada Müslüman varlığını unutuyor olmak, bizim son yüzyıllarda kendi sorunlarımız ve bölgemizin sorunlarıyla ne kadar derinden uğraştığımızı göstermektedir. İslam dünyası yüzyılımızda gerçekten büyük travmalar yaşadı ve hâlâ yaşamaya devam etmektedir. Yaşamakta olduğumuz son hadiseler bizim Latin Amerika ülkelerindeki Müslümanlar karşısında mahcubiyet duymamıza sebep olmaktadır. Yaşanan bu hadiseler Batı'da yani Amerika ve Avrupa'da büyük bir İslamofobiyi oluşturduğu halde Latin Amerika'da İslamofobinin olmaması dikkat çekicidir. Bizler Batı derken hiçbir zaman Latin Amerika ülkelerini kastetmeyiz. Batı kavramı coğrafi bir tanımlama olmaktan ziyade bir duruş ve tutumu içerir. Bu duruşun tarihsel kökenleri vardır. Batı; sömürgeciliği, vahşi kapitalizmi ve kendisi gibi olmayanlara bir yaşam dayatmayı simgeler.

Coğrafi olarak Amerika'yla aynı kıtada olsa da Latin Amerika ülkeleri bizim zihnimizde hep doğunun ve mazlum milletlerin bir parçası olarak görülmektedir. Tarihsel süreçte ve bugün söz konusu ülkelerden İslam coğrafyasına bir tehdit gelmediği gibi, o ülkelerin Müslümanları güvenlik içinde yaşamlarını sürdürmektedir. Buralarda Müslümanlar korkulacak aktörler değildir. Demek ki başkasının petrolünde ve doğal kaynaklarında gözü olmayan ülkelerde ne İslamofobi endüstrisi kurulmakta, ne de Müslümanlar ötekileştirilerek toplum dışına itilmektedir.

Değerli misafirler,

Konuşmamın başında ifade ettiğim mahcubiyetimin esasen geleceğe dönük bir yüzü de var. Fakat gelecek henüz gerçekleşmedi. Onu inşa etmek, onu kurmak elimizde. Bu yüzden geleceğimizin mahcubiyete sebebiyet vermemesi için gelin, onu bir umut, bir hedef, bir gayret olarak ifade edelim ve her bir mahcubiyetin karşısına bir ufuk koyalım.

Dertlerimizle hemdert olalım. Fakat bunu yaparken İslam'ın merkez ülkelerinin sorunlarını Müslüman azınlıklara taşımayalım. Hatta taşınmaması için önlem alalım. Çok kültürlü yaşamı uygulamada birçok yönden başarılı olan ülkelere suni sorunlar taşımayalım, onların çok kültürlü hayatına yardımcı olalım. Birinci hedefimiz bu olsun.

Bugün öyle bir noktaya geldik ki, sanki ölmek ve öldürmek İslam'ın en büyük şiarıymış gibi anlatılmaktadır. Üstelik bunu hariçten iddia edenler olduğu gibi, "Müslümanız" diyen bazı gruplar bile böyle söylemektedir. Oysa İslam'ın bir şiarı varsa o da adil bir şekilde yaşamak ve yaşatmaktır. Mahkemeyi Allah'a bırakmaktır, çünkü hesap gününün sahibi O'dur.

Şehadet ve cihat sadece ölmekle ilgili kavramlar değildir. Yarın ölecekmiş gibi ahirete, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya çalışmak gerçek cihattır. Şehadet, Allah'ın yeryüzünde etkin oluşuna şahit olmaktır. Kardeşinin durumuna şahitlik etmek, ondan haberdar olmak esastır. Kendini bırakmak, ölmek ve öldürmek bize uzaktır. İkinci hedefimiz, Müslümanca yaşamak ve adilce yaşatmak olsun.

Ve gelin, üçüncü olarak dünyanın ortak bir ayıbını ortadan kaldırmayı hedef edinelim. Bugün küreselleşme, hukukun en temel ilkesini çiğnemektedir. Adaletin sağlanmasının omurgası sayılabilecek bu ilke, suçun şahsiliği ilkesidir. Hiçbir kişi bir başkasının suçundan dolayı kınanamaz ve yargılanamaz. Fakat dünyanın bir yerinde İslam adı suiistimal edilerek işlenen bir suç, tüm Müslümanlara mal edilmektedir. IŞİD gibi bir zulüm şebekesinin yaptıkları gösterilerek, tüm Müslümanlar suçlu konumuna düşürülmektedir. Adeta bütün Müslümanlardan korkulması, endişe duyulması gerektiğine inandırılmak istenmektedir. Oysa asıl endişe ve korku uyandıran durum, hukukun temel ilkelerinin ihlal ediliyor olmasıdır. Bu, bütünde güvenilirliği sarsan, ihtiyari tasarrufların yolunu açan, mahkemeyi hüküm yerine tahakküm yerine çeviren bir yaklaşımdır. Gelin, hedeflerimizden biri de adaleti ve rahmeti yaşamak olsun.

Ve nihayet dördüncü hedefimizi, somut, elle tutulur kılalım. Müslüman azınlıklar yüzyılın belki de en önemli meselesidir. Bu meseleye el atmak, bu konuda gereken

tedbirleri almak ve Müslüman azınlıkların sorunlarıyla hemhal olmak için çaba sarf edelim.

Bu kez, yalnızca bir ufuktan değil, somut bir adımdan bahsetmekteyim. 2015 yılının ilk yarısında, Yüce Allah'ın izni ve yardımıyla, İstanbul'da Dünya Müslüman Azınlıklar Kurultayı'nı kurma kararı aldık. Bu kurultayın, hedeflerimizi gerçekleştirmede, mahcubiyetlerimizi mutluluklara çevirmede önemli bir kilometre taşı olacağına inanmaktayım. Fakat o güne kadar asla boş durmamalıyız.

Bugün, şu andan itibaren, birbirimizi yeniden bulduk. Bunun sebebi ister bir fırtına olsun, ister bir gayret. Sonuçta buradayız. Atlas Okyanusunu ardımızda bıraktık. Ve Atlas Okyanusu kadar engin bir tarih var ardımızda. Gelin, birbirimizi dinleyelim. Çünkü biz buraya kendimizi ve çalışmalarımızı anlatmak için gelmedik. Biz buraya Müslüman kardeşlerimizi tanımak ve dinlemek için geldik. Öyle inanıyorum ki, birbirimizi anlamak için çok elverişli şartlara sahibiz. Latin Amerika, tarihi ve ürettiği kültürüyle daima haksızlığa ve zulme karşı durmaktan yana olmuştur. Bu yönüyle İslamiyet'e fazlasıyla yakındır. Çoğulculuk ve özgürlük talepleriyle, beşeri bir veri ve kaynak olarak değil, insan olarak gören yaklaşımıyla İslamiyet'e yakındır. Ve bunlardan ötürü bugün Latin Amerika'da yalnızca muhacir değil aynı zamanda yerli Müslümanlardan da bahsedebilmekteyiz. Bu ortak bakış açısı bize umut veriyor. Öyleyse önümüze bakalım ve insanlığın ortak sorunlarına, hicaplarına çare arayalım.

Burada sözlerime son verirken, tekrar siz kardeşlerimizle böyle bir zirvede bir araya gelme fırsatını bahsettiği için Rabbime hamd ediyor, zirvenin hayırlı sonuçlara vesile olmasını temenni ediyor, teşriflerinizden dolayı yüce heyetinize en derin saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

*I. Latin Amerika Müslüman Dini Liderler Zirvesi Açılış Konuşması, 12 Kasım 2014 / İstanbul

Kaynaklar:

- 1- Müslim, Birr ve sıla, 66.
- 2- Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, X/7; Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 59.